

SEJM
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
X kadencja

Druk nr 410

Warszawa, 24 kwietnia 2024 r.

Pan
Szymon Hołownia
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Na podstawie art. 118 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej i na podstawie art. 32 ust. 2 regulaminu Sejmu niżej podpisani posłowie wnoszą projekt ustawy:

- o zmianie ustawy - Kodeks postępowania karnego.

Do reprezentowania wnioskodawców w pracach nad projektem ustawy upoważniamy pana posła Tomasza Zimocha.

(-) Elżbieta Burkiewicz; (-) Żaneta Cwalina-Śliwowska; (-) Sławomir Ćwik; (-) Piotr Górnikiewicz; (-) Michał Gramatyka; (-) Paulina Hennig-Kloska; (-) Rafał Kasprzyk; (-) Aleksandra Leo; (-) Adam Luboński; (-) Joanna Mucha; (-) Maja Ewa Nowak; (-) Barbara Okuła; (-) Barbara Oliwiecka; (-) Łukasz Osmalak; (-) Norbert Pietrykowski; (-) Bartosz Romowicz; (-) Ewa Schädler; (-) Marcin Skonieczka; (-) Piotr Paweł Strach; (-) Mirosław Suchoń; (-) Ewa Szymanowska; (-) Paweł Śliz; (-) Wioleta Tomczak; (-) Kamil Wnuk; (-) Tomasz Zimoch.

U S T A W A

z dnia 2020 r.

o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego

Art. 1. W ustawie z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 2024 r. poz. 37) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) art. 168a otrzymuje brzmienie

„Art. 168a. Niedopuszczalne jest przeprowadzenie i wykorzystanie dowodu uzyskanego do celów postępowania karnego za pomocą czynu zabronionego, o którym mowa w art. 1 § 1 Kodeksu karnego.”;

- 2) uchyla się art. 168b;

- 3) art. 237a. otrzymuje brzmienie:

„Art. 237a. § 1. Jeżeli w wyniku kontroli uzyskano dowód popełnienia przestępstwa wymienionego w art. 237 § 3, popełnionego przez osobę, wobec której kontrola była stosowana, innego niż objęte zarządzeniem kontroli, prokurator w czasie trwania kontroli albo nie później niż w ciągu miesiąca od dnia jej zakończenia może wystąpić do sądu z wnioskiem o wyrażenie zgody na jego wykorzystanie w postępowaniu karnym. Sąd wydaje postanowienie w przedmiocie wniosku w terminie 14 dni na posiedzeniu bez udziału stron.

§ 2. Do postanowienia wydanego na podstawie § 1 zdanie drugie przepisy art. 239 stosuje się odpowiednio.”;

- 4) w art. 238 w § 4 wyrazy „art. 237a” zastępuje się wyrazami „art. 237a § 1”.

Art. 2. 1. Do postępowań wszczętych i niezakończonych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy, a także do czynności procesowych rozpoczętych i niezakończonych przed tym dniem stosuje się przepisy ustawy zmienianej w art. 1 w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą.

2. Prokurator, który w postępowaniu niezakończonym przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy, podjął na podstawie art. 237a ustawy zmienianej w art. 1 decyzję w przedmiocie wykorzystania dowodu w postępowaniu karnym, jest obowiązany w terminie 6 miesięcy od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy wystąpić do sądu z wnioskiem o wyrażenie

zgody na jego wykorzystanie w postępowaniu karnym w trybie art. 237a ustawy zmienianej w art. 1 w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą.

Art. 3. Ustawa wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.

UZASADNIENIE

Przedkładana inicjatywa ustawodawcza jest projektem stanowiącym przedmiot petycji Naczelnej Rady Adwokackiej z dnia 16 lutego 2024 r. Wnioskodawcy uznają, że propozycja zawarta w projekcie jest ważnym elementem procesu odchodzenia od zmian w procedurze karnej jakie w ostatnich latach przyczyniły się do naruszenia podstawowych standardów wynikających z zasady prawa do rzetelnego sądu określonej w art. 45 ust. 1 Konstytucji i stały się powodem zarzutów o naruszanie praworządności. W tym przypadku jest to szczególnie istotne, gdyż celem projektu jest likwidacja szerokich uprawnień do korzystania w postępowaniu karnym z tzw. „owoców zatrutego drzewa” i wiąże się także z ochroną innych wolności i praw obywatela jak prawo do prywatności czy ochrony tajemnicy korespondencji. Zmiany, które w 2016 r. wprowadziły szerokie możliwości wykorzystania dowodów pozyskanych „przy okazji” kontroli operacyjnej, bez udziału sądu są jednym z najbardziej oczywistych przejawów wyposażania aparatu państwowego w narzędzia stanowiące podstawę do działań niepraworządnych. Dlatego też – podziеляjąc argumentację stanowiącą treść petycji NRA – proponuje się przyjąć projekt tożsamy co do treści merytorycznej. Poniżej wnioskodawcy jako uzasadnienie niniejszego projektu przedstawiają w zasadniczej części brzmienie uzasadnienia projektu załączonego do petycji NRA, z dodatkowymi informacjami uwzględniającymi wymogi Regulaminu Sejmu.

I. Wstęp

Ustawą z dnia 11 marca 2016 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw dokonano zmian w zakresie przepisów dotyczących wykorzystywania w procesie karnym dowodów uzyskanych w toku kontroli operacyjnej. Szerzej obejmuje to problematykę tzw. wykorzystywania w procesie „owoców zatrutego drzewa”.

Na wstępie należy wskazać, że wspomniana nowelizacja odeszła od rozwiązania, które stanowiło wyraz rozsądnego uregulowania procesowego w świetle, którego za niedopuszczalne uznawano przeprowadzenie i wykorzystanie dowodu uzyskanego do celów postępowania karnego za pomocą czynu zabronionego, o którym mowa w art. 1 § 1 Kodeksu karnego. Innymi słowy, do 14 kwietnia 2016 r. istniał zakaz wykorzystywania dowodów pozyskiwanych przeciwko obywatelom w sposób nielegalny, najczęściej w następstwie popełnienia przestępstwa przez funkcjonariuszy publicznych. Taka gwarancja procesowa była pomyślana w interesie obywateli i dla ochrony ich konstytucyjnych praw. W szczególności prawa do

prywatności (art. 47 Konstytucji RP), prawa do wolność i ochrony tajemnicy komunikowania się (art. 49 Konstytucji RP), a także prawa do rzetelnego procesu karnego (art. 45 Konstytucji RP). Rozwiązanie to stanowiło, jak już podkreślono, podstawę do eliminowania przez sądy dowodów zebranych w wyniku nielegalnie przeprowadzonych czynności operacyjno-rozpoznawczych, które do 14 kwietnia 2016 r. mogły być eliminowane z procesu na podstawie art. 168a w brzmieniu obowiązującym od 1 lipca 2015 r., jeżeli były przeprowadzone nielegalnie, czyli sprzecznie z prawem. Gwarancja ta, pomyślana w interesie obywateli, została wyrugowana z procedury karnej w następstwie populistycznych zmian prawa karnego, które miały miejsce w latach 2015-2023.

II. Obecny stan prawny i potrzeba zmian

W obecnym stanie prawnym zgodnie z art. 168a k.p.k. dowodu nie można uznać za niedopuszczalny wyłącznie na tej podstawie, że został uzyskany z naruszeniem przepisów postępowania lub za pomocą czynu zabronionego, o którym mowa w art. 1 § 1 Kodeksu karnego, chyba że dowód został uzyskany w związku z pełnieniem przez funkcjonariusza publicznego obowiązków służbowych, w wyniku: zabójstwa, umyślnego spowodowania uszczerbku na zdrowiu lub pozbawienia wolności.

W myśl art. 168b k.p.k. jeżeli w wyniku kontroli operacyjnej zarządzanej na wniosek uprawnionego organu na podstawie przepisów szczególnych uzyskano dowód popełnienia przez osobę, wobec której kontrola operacyjna była stosowana, innego przestępstwa ściganego z urzędu lub przestępstwa skarbowego niż przestępstwo objęte zarządzeniem kontroli operacyjnej lub przestępstwa ściganego z urzędu lub przestępstwa skarbowego popełnionego przez inną osobę niż objętą zarządzeniem kontroli operacyjnej, prokurator podejmuje decyzję w przedmiocie wykorzystania tego dowodu w postępowaniu karnym.

Zgodnie zaś z art. 237a k.p.k., jeżeli w wyniku kontroli uzyskano dowód popełnienia przez osobę, wobec której kontrola była stosowana, innego przestępstwa ściganego z urzędu lub przestępstwa skarbowego niż przestępstwo objęte zarządzeniem kontroli, lub przestępstwa ściganego z urzędu lub przestępstwa skarbowego popełnionego przez inną osobę niż objętą zarządzeniem kontroli, prokurator podejmuje decyzję w przedmiocie wykorzystania tego dowodu w postępowaniu karnym.

Tak ukształtowane reguły procesowe nie są do zaakceptowania w demokratycznym państwie prawnym, są wprost wymierzone w obywateli.

Wskazać należy także na marginesie, że w obecnym stanie prawnym o legalizacji (zgodzie na wykorzystanie) materiałów uzyskanych poza zakresem prowadzonej kontroli operacyjnej nie decyduje niezawisły sąd, a decyduje prokurator. Dlatego też upoważnienie prokuratora do „legalizacji” materiałów na podstawie art. 168b i uczynienie z nich dowodów jest sprzeczne z podstawami funkcjonowania państwa prawa, w tym z Konstytucją RP. Stanowi też kolejny przykład niczym nieuzasadnionej, uprzywilejowanej pozycji prokuratora względem obywateli w ramach procesu karnego.

Projekt ustawy zmierza do wprowadzenia jasnego i akceptowalnego społecznie oraz urzeczywistniającego zasady demokratycznego państwa prawnego, rozwiązania, które polega na tym, że niedopuszczalne jest przeprowadzenie i wykorzystanie dowodu uzyskanego do celów postępowania karnego za pomocą czynu zabronionego, o którym mowa w art. 1 § 1 Kodeksu karnego. Innymi słowy, władza publiczna (organy ścigania) nie będą mogły przeprowadzić i wykorzystać dowodu uzyskanego do celów postępowania karnego za pomocą przestępstwa, czyli w sposób nielegalny.

Potrzeba wprowadzenia projektowanych zmian wynika z konieczności ochrony praw i wolności obywatelskich, gwarantowanych w Konstytucji RP, a także w prawie międzynarodowym.

Nie jest możliwe zaakceptowanie stanu, w którym funkcjonariusze państwa, a więc władzy publicznej, mogliby gromadzić materiał dowodowy wbrew obowiązującemu prawu, a zgodnie z prawem, na podstawie tego materiału, obywatele mogli ponosić odpowiedzialność karną. Wynika to z zasad konstytucyjnych wyrażonych w art. 2 Konstytucji RP – zasady demokratycznego państwa prawnego, art. 7 Konstytucji RP – zasady legalizmu oraz art. 45 ust. 1 Konstytucji RP – zasady prawa do sądu i wynikającej z niej zasady prawa do rzetelnego procesu.

Obecny stan prawny nie powinien być dłużej utrzymywany z tego względu, że przepisy ustawy pozwalające obecnie na takie postępowanie są niezgodne z Konstytucją. Wartości chronione przez art. 5 i art. 7 Konstytucji (ochrona woli i praw człowieka i obywatela oraz zasada Państwa Prawnego), a w szczególności nałożone przez ustawę zasadniczą w art. 9 zobowiązanie, że Rzeczpospolita Polska przestrzega wiążącego ją prawa międzynarodowego, czyni niedopuszczalnym wykorzystywanie przez organy państwowe – pod jakąkolwiek postacią oraz w jakiegokolwiek formie i celu – informacji o obywatelach, które są pozbawione atrybutu

legalności. Gwarancją przestrzegania tych wartości jest zakaz wykorzystywania takiej wiedzy, nawet w sposób pośredni, do późniejszej procesowej jej legalizacji.

Dopuszczenia do procesu karnego dowodów nielegalnych, i to nawet uzyskanych za pomocą przestępstwa, nie sposób zaakceptować w demokratycznym państwie prawnym (art. 2 Konstytucji RP). Wszystkie organy władzy publicznej, w tym organy ścigania i wymiaru sprawiedliwości, zgodnie z art. 7 Konstytucji RP działają na podstawie i w granicach prawa. Działania tych organów są wyznaczone przez prawo, w którym powinny być określone zarówno podstawa, jak i granice ich działania. Wymóg podstawy prawnej dla działania organów władzy publicznej jest ściśle związany z wymogiem podejmowania działań w granicach prawa. Wyjście poza te granice kwalifikuje się jako działanie bez podstawy prawnej, a więc jako wykraczające poza granice wyznaczone przez prawo (T. Stawecki, P. Winczorek, Wstęp do prawoznawstwa, Warszawa 2003, s. 231; wyrok TK z 14.06.2000 r., P 3/00, OTK 2000/5, poz. 138; orzeczenie TK z 20.10.1986 r., P 2/86, OTK 1986/1, poz. 6; orzeczenie TK z 19.10.1993 r., K 14/92, OTK 1993/2, poz. 35; orzeczenie TK z 15.03.1995 r., K 1/95, OTK 1995/1, poz. 7; orzeczenie TK z 15.07.1996 r., U 3/96, OTK 1996/4, poz. 31).

Wszystkie czynności dokonywane w postępowaniu karnym powinny być oparte na przepisach prawa i związane z wynikającymi z nich granicami (P. Kardas, Problem granic legalności czynności uczestników postępowania karnego i konsekwencji ich przekroczenia [w:] Granice procesu karnego. Legalność działań uczestników postępowania, red. D. Gruszecka, J. Skorupka, Warszawa 2015, s. 14). Konstytucyjne wymogi działania organów postępowania karnego sprawiają, że gromadzenie dowodów musi odbywać się w sposób określony w Kodeksie postępowania karnego, przez co należy rozumieć zgodność przeprowadzanych czynności dowodowych z ich celem i przesłankami.

Dowód nielegalny nie powinien więc być wykorzystywany w procesie karnym przez żaden z jego organów. Na jego podstawie nie powinno się ustalać faktów ani podejmować decyzji procesowych (J. Skorupka, Eliminowanie z procesu karnego dowodu zebranego w sposób sprzeczny z ustawą, PiP 2011/3, s. 83). Słusznie podkreśla się w doktrynie, że dyrektywa ta ma szczególne znaczenie w odniesieniu do wszystkich organów stosujących i wykonujących prawo (M. Cieślak, Polska procedura karna, Warszawa 1984, s. 217; K. Woźniewski, Zasada praworządności w procesie karnym, GSP 2010/2, s. 391). Zasadnie Sąd Najwyższy podkreśla, że: „Nie jest możliwe zaakceptowanie sytuacji, w której funkcjonariusze demokratycznego

państwa, funkcjonariusze władzy publicznej, mogliby gromadzić dowody wbrew obowiązującemu prawu, natomiast zgodnie z prawem, na podstawie właśnie tych dowodów, obywatele mieliby ponosić odpowiedzialność karną. Każde państwo odpowiada za bezprawną działalność swoich funkcjonariuszy służb specjalnych, a tej odpowiedzialności nie może wyłączać powoływanie się na interes społeczny w zwalczaniu przestępczości” (postanowienie SN z 19.03.2014 r., II KK 265/13, OSNKW 2014/9, poz. 71, z glosą J. Kudły, D. Szumiło-Kulczyckiej, LEX 2014). Nie można uznać, że art. 2 Konstytucji RP jest przestrzegany w sytuacji, gdy sądy mają orzekać nie tylko na podstawie dowodów uzyskanych z naruszeniem przepisów postępowania, ale także zdobytych za pomocą czynu zabronionego.

Ponadto Konstytucja wyraźnie przesądza, iż czynności dowodowe ingerujące w wolności i prawa osobiste muszą być konieczne (art. 31 ust. 3 Konstytucji RP) oraz odbywać się w granicach określonych przez przepisy Kodeksu postępowania karnego (art. 41 ust. 1, art. 49 i 50 Konstytucji RP). Natomiast w razie przeprowadzenia czynności dowodowych w sposób sprzeczny z ustawą informacje – a więc środki dowodowe – uzyskane w ich następstwie podlegają usunięciu (art. 51 ust. 4 Konstytucji RP) (J. Skorupka, *Eliminowanie z procesu karnego...*, s. 83; J. Skorupka, *Wykorzystanie w postępowaniu karnym dowodów bezpośrednio i pośrednio nielegalnych [w:] Zagadnienia prawa dowodowego*, red. Godyń, M. Hudzik, L.K. Paprzycki, Warszawa 2011, s. 5; D. Gruszecka, *W kwestii interpretacji...*, s. 64). Treść art. 168a k.p.k. pozostaje w jawnej sprzeczności z tymi przepisami konstytucyjnymi.

Choć w orzecznictwie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka nie dokonuje się oceny dopuszczalności źródeł czy środków dowodowych w poszczególnych krajach (uznając, że jest to sprawa krajowa), to jednak wyroki skazujące oparte w przeważającej mierze na dowodach uzyskanych w wyniku prowokacji policyjnej, kiedy funkcjonariusze, nie mając ku temu podstaw, wykazywali się „nadaktywnością”, były uznawane za naruszające zasady rzetelnego procesu określone w art. 6 ust. 1 EKPC. Stanowisko takie zostało zaprezentowane w szczególności w wyroku Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z 9.06.1998 r., 25829/94, *Teixeira de Castro v. Portugalia*, LEX nr 78971 oraz w decyzji tego Trybunału z 26.04.2005 r., 74420/01, *Ramanauskas v. Litwa*, LEX nr 480454. Powyższe orzecznictwo pozwala wypracować stanowisko, że przy aktywności organów ścigania w tworzeniu czynu zabronionego nie ma mowy o rzetelnym procesie.

Reasumując, wskazane rozwiązania oczywiście naruszają prawo do rzetelnego procesu, które ma wymiar konstytucyjny (art. 45 ust. 1 Konstytucji) oraz konwencyjny (art. 6 ust. 1-3

Europejskiej konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności), a władze publiczne nie mogą pozyskiwać, gromadzić i udostępniać innych informacji o obywatelach niż niezbędne w demokratycznym państwie prawnym (51 ust. 2 Konstytucji RP) i są obowiązane respektować prawo obywateli do prywatności (art. 47 Konstytucji RP), prawo do wolności i ochrony tajemnicy komunikowania się (art. 49 Konstytucji RP), a także prawo do rzetelnego procesu karnego (art. 45 Konstytucji RP).

III. Omówienie projektowanej regulacji

Cel projektu ma zostać osiągnięty poprzez nadanie art. 168a następującego brzmienia: „Niedopuszczalne jest przeprowadzenie i wykorzystanie dowodu uzyskanego do celów postępowania karnego za pomocą czynu zabronionego, o którym mowa w art. 1 § 1 Kodeksu karnego.”. Także poprzez uchylenie art. 168b, który dziś umożliwia „legalizację dowodów przez prokuratora, a także nowe ukształtowanie brzmienia art. 237a: „Jeżeli w wyniku kontroli uzyskano dowód popełnienia przestępstwa wymienionego w art. 237 § 3, popełnionego przez osobę, wobec której kontrola była stosowana, innego niż objęte zarządzeniem kontroli, prokurator w czasie trwania kontroli albo nie później niż w ciągu miesiąca od dnia jej zakończenia może wystąpić do sądu z wnioskiem o wyrażenie zgody na jego wykorzystanie w postępowaniu karnym. Sąd wydaje postanowienie w przedmiocie wniosku w terminie 14 dni na posiedzeniu bez udziału stron.”

Z przedstawionych powodów, zarówno natury jurystycznej, ale także w aspekcie interesu społecznego, a przede wszystkim interesu obywateli i ochrony ich praw, zadaniem ustawodawcy jest stworzenie otoczenia normatywnego, które będzie gwarantowało przestrzeganie podstawowych praw obywatelskich określonych w Konstytucji RP.

Zasadnicza różnica pomiędzy stanem prawnym obecnie obowiązującym, a stanem prawnym, który ma nastąpić po wejściu w życie projektowanej regulacji, sprowadza się do wprowadzenia zasady, w świetle której tylko legalnie pozyskane dowody mogą być wykorzystane przez organy procesowe w postępowaniu karnym prowadzonym przeciwko obywatelowi. Jest to rozwiązanie w interesie obywateli, ale także wspiera dobro wymiaru sprawiedliwości.

Ustawa ma wejść w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia. Tak określone vacatio legis daje czas zainteresowanym podmiotom na przygotowanie się do nowych regulacji, a przede wszystkim niezwłocznie stworzy oczekiwane z perspektywy społecznej mechanizmy ochrony podstawowych praw gwarantowanych w Konstytucji RP.

IV. Omówienie skutków projektu i oświadczenie o zgodności z prawem Unii Europejskiej

Wejście w życie proponowanej ustawy nie będzie wymagało wydania aktów wykonawczych. Przyjęcie projektowanej ustawy będzie miało pozytywne skutki społeczne.

Projekt ustawy nie pociąga za sobą skutków finansowych – nie powoduje obciążenia budżetu państwa ani budżetów jednostek samorządu terytorialnego.

Projekt jest zgodny z prawem Unii Europejskiej.

Przedkładający projekt proponują zmianę w stosunku do projektu NRA załączonego do petycji w zakresie przepisu przejściowego, w którym przesądzono o stosowaniu przepisów nowych w odniesieniu do wszystkich postępowań i czynności niezakończonych przed dniem wejścia w życie nowelizacji. W odniesieniu do zmiany w art. 168a i uchylecia art. 168b takie rozwiązanie jest zasadne, znosi bowiem jakąkolwiek możliwość użycia „owoców zatrutego drzewa” po wejściu w życie ustawy. Natomiast w odniesieniu do zmian w art. 237a, ze względu na fakt, że zmianie ulega jedynie procedura podejmowania decyzji o wykorzystaniu dowodu w postępowaniu karnym, należy umożliwić prokuratorowi jej przeprowadzenie wg nowych przepisów w terminie 6 miesięcy od dnia wejścia w życie ustawy, co przewidziano w art. 2 ust. 2 projektu.

Dodatkowe informacje wnioskodawców o spełnianiu przez projekt wymogów określonych przepisami, których nie zawarto w uzasadnieniu projektu dołączonego do petycji Naczelnej Rady Adwokackiej

Projekt nie dotyczy zasad podejmowania, wykonywania lub zakończenia działalności gospodarczej.

Projekt nie zawiera przepisów regulacyjnych lub przepisów określających wymogi dotyczące świadczenia usług transgranicznych w rozumieniu ustawy z dnia 22 grudnia 2015 r. o zasadach uznawania kwalifikacji zawodowych nabytych w państwach członkowskich Unii Europejskiej (Dz. U. z 2023 r. poz. 334).

Projekt nie wymaga przedstawienia organom i instytucjom Unii Europejskiej, w tym Europejskiemu Bankowi Centralnemu, w celu uzyskania opinii, dokonania powiadomienia, konsultacji albo uzgodnienia.

Projekt ustawy nie zawiera przepisów technicznych w rozumieniu przepisów rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 23 grudnia 2002 r. w sprawie sposobu funkcjonowania krajowego

systemu notyfikacji norm i aktów prawnych (Dz. U. poz. 2039 oraz z 2004 r. poz. 597) i nie podlega procedurze notyfikacji.

Warszawa, 7 maja 2024 r.

BEOS-WPEiM-968/24

SEKRETARIAT ZŁOY SZEFARNO

Licz. DS. 1120. 177. 2024

Data wpływu 08.05.2024

Pan

Szymon Hołownia

Marszałek Sejmu

Rzeczypospolitej Polskiej

Opinia w sprawie zgodności z prawem Unii Europejskiej poselskiego projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego (przedstawiciel wnioskodawców: poseł Tomasz Zimoch)

Na podstawie art. 34 ust. 9 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 30 lipca 1992 r. – Regulamin Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej (Monitor Polski z 2022 r. poz. 990, ze zm.) sporządza się następującą opinię:

1. Przedmiot projektu ustawy

W art. 1 projektu proponuje się znowelizowanie ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego¹, dalej jako „k.p.k.”. Podstawowym celem projektu jest wyeliminowanie możliwości korzystania w postępowaniu karnym z tzw. owoców zatrutego drzewa. Zgodnie z proponowanym art. 168a k.p.k. niedopuszczalne ma być przeprowadzanie i wykorzystanie dowodu uzyskanego za pomocą czynu zabronionego, o którym mowa w art. 1 § 1 Kodeksu karnego². Uchylony ma zostać art. 168b k.p.k.³. Ponadto zgodnie ze zmienianym art. 237a k.p.k. wykorzystanie w postępowaniu karnym w określonych sytuacjach dowodów popełnienia przestępstwa, innego niż objęte zarządzeniem kontroli, będzie wymagało uzyskania zgody sądu.

W art. 2 projektu znajduje się przepis przejściowy.

¹ Dz. U. z 2024 r. poz. 37, ze zm.

² Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. z 2024 r. poz. 17).

³ Przepis ten stanowi: „Jeżeli w wyniku kontroli operacyjnej zarządzanej na wniosek uprawnionego organu na podstawie przepisów szczególnych uzyskano dowód popełnienia przez osobę, wobec której kontrola operacyjna była stosowana, innego przestępstwa ściganego z urzędu lub przestępstwa skarbowego niż przestępstwo objęte zarządzeniem kontroli operacyjnej lub przestępstwa ściganego z urzędu lub przestępstwa skarbowego popełnionego przez inną osobę niż objętą zarządzeniem kontroli operacyjnej, prokurator podejmuje decyzję w przedmiocie wykorzystania tego dowodu w postępowaniu karnym”.

Projektowana ustawa ma wejść w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.

2. Stan prawa Unii Europejskiej w materii objętej projektem ustawy

Z uwagi na przedmiot projektu ustawy należy uwzględnić art. 82 ust. 2 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TfUE), zgodnie z którym „w zakresie niezbędnym dla ułatwienia wzajemnego uznawania wyroków i orzeczeń sądowych, jak również współpracy policyjnej i wymiarów sprawiedliwości w sprawach karnych o wymiarze transgranicznym, Parlament Europejski i Rada, stanowiąc w drodze dyrektyw zgodnie ze zwykłą procedurą ustawodawczą, mogą ustanawiać normy minimalne. Normy takie uwzględniają różnice między tradycjami i systemami prawnymi państw członkowskich.

Dotyczą one: a) wzajemnego dopuszczania dowodów między państwami członkowskimi; b) praw jednostek w postępowaniu karnym; c) praw ofiar przestępstw; d) innych szczególnych aspektów postępowania karnego, określonych uprzednio przez Radę w drodze decyzji; przyjmując taką decyzję, Rada stanowi jednomyślnie po uzyskaniu zgody Parlamentu Europejskiego.

Przyjęcie minimalnych norm, o których mowa w niniejszym ustępie, nie stanowi przeszkody dla państw członkowskich w utrzymaniu lub ustanowieniu wyższego poziomu ochrony osób”.

Ponadto należy uwzględnić:

- dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/29/UE z dnia 25 października 2012 r. ustanawiającą normy minimalne w zakresie praw, wsparcia i ochrony ofiar przestępstw oraz zastępującą decyzję ramową Rady 2001/220/WSiSW⁴, dalej jako „dyrektywa 2012/29/UE”;

- dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady nr 2014/41/UE z dnia 3 kwietnia 2014 r. w sprawie europejskiego nakazu dochodzeniowego w sprawach karnych⁵, dalej jako „dyrektywa 2014/41/UE”.

3. Analiza przepisów projektu ustawy pod kątem ustalonego stanu prawa Unii Europejskiej

Projekt ustawy dotyczy zagadnienia dopuszczalności dowodów w postępowaniu karnym.

W tym kontekście należy odnotować, że przepis art. 82 ust. 2 lit. a TfUE umożliwiający ustanowienie przez Parlament Europejski i Radę norm minimalnych dotyczących wzajemnego dopuszczania dowodów między państwami członkowskimi nie został dotychczas wykorzystany jako podstawa prawna przyjęcia dyrektyw w tym obszarze.

Jeśli chodzi o inne dyrektywy przyjęte na podstawie art. 82 ust. 2 TfUE, trzeba zauważyć, że kwestia zgłaszania dowodów w postępowaniu karnym pojawia się w dyrektywie 2012/29/UE. Dyrektywa ta ma na celu zapewnienie, by

⁴ Dz. Urz. UE L 315 z 14.11.2012, s. 57.

⁵ Dz. Urz. UE L 130 z 1.5.2014, s. 1.

ofiary przestępstwa otrzymały odpowiednie informacje, wsparcie i ochronę oraz by mogły uczestniczyć w postępowaniu karnym (art. 1 ust. 1). Zgodnie z art. 10 tej dyrektywy państwa członkowskie zapewniają ofiarom możliwość bycia wysłuchanymi podczas postępowania karnego i możliwość przedstawiania dowodów (ust. 1 zdanie pierwsze), natomiast zasady proceduralne zapewniania ofiarom możliwości bycia wysłuchanym podczas postępowania karnego i możliwości zgłaszania dowodów określa prawo krajowe (ust. 2).

Odnosnie do dyrektywy 2014/41/UE należy wskazać, że zgodnie z jej art. 1 ust. 1 „Europejski nakaz dochodzeniowy (END) to orzeczenie sądowe wydane lub zatwierdzone przez organ wymiaru sprawiedliwości jednego państwa członkowskiego (zwanego dalej „państwem wydającym”) w celu wezwania innego państwa członkowskiego (zwanego dalej „państwem wykonującym”) do przeprowadzenia jednej lub kilku określonych czynności dochodzeniowych w celu uzyskania materiału dowodowego zgodnie z niniejszą dyrektywą. END można także wydać w celu uzyskania materiału dowodowego, którym właściwe organy państwa wykonującego już dysponują”.

Projekt ustawy nie dotyczy bezpośrednio przedmiotu regulacji dyrektywy 2014/41/UE, jednak warto zasygnalizować, że w orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (TSUE) dotyczącym wykładni przepisów tej dyrektywy pojawiają się wątki dotyczące legalności pozyskiwania dowodów w postępowaniu karnym. Jak stwierdził TSUE w wyroku z 30 kwietnia 2024 r., *M.N.*, C-670/22⁶, w obecnym stanie prawa UE wyłącznie do prawa krajowego należy co do zasady określenie przepisów dotyczących dopuszczalności i oceny, w ramach postępowania karnego, informacji i dowodów uzyskanych w sposób sprzeczny z prawem UE⁷. TSUE przypomniał, że z jego utrwalonego orzecznictwa wynika, że w braku uregulowań UE w danej dziedzinie do wewnętrznego porządku prawnego każdego państwa członkowskiego należy, zgodnie z zasadą autonomii proceduralnej, określenie zasad proceduralnych dotyczących środków prawnych mających na celu zapewnienie ochrony uprawnień podmiotów prawa wynikających z prawa UE, pod warunkiem jednak, że nie są one mniej korzystne niż przepisy regulujące podobne sytuacje podlegające prawu wewnętrznemu (zasada równoważności) i że nie czynią one w praktyce niemożliwym lub nadmiernie utrudnionym wykonywania uprawnień wynikających z prawa Unii (zasada skuteczności)⁸.

Wobec powyższego można uznać, że projekt ustawy nie jest sprzeczny z prawem Unii Europejskiej.

⁶ ECLI:EU:C:2024:372, pkt 128 i 129.

⁷ Por. wyrok TSUE z 6 października 2020 r., *La Quadrature du Net i in.*, C-511/18, C-512/18 i C-520/18, EU:C:2020:791, pkt 222.

⁸ Tamże, pkt 223.

4. Konkluzja

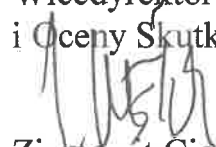
Poselski projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego nie jest sprzeczny z prawem Unii Europejskiej.

Autor:

Tomasz Jaroszyński
naczelnik wydziału
w Biurze Ekspertyz
i Oceny Skutków Regulacji

Akceptował:

Wicedyrektor Biura Ekspertyz
i Oceny Skutków Regulacji

Ziemowit Cieślík

Warszawa, 7 maja 2024 r.

BEOS-WPEiM-969/24

INTERJENIAT ZŁOY SZEPANK
L.dz. DS. 1120.177.2024 (2)
7.05.2024
Data wpływu

Pan
Szymon Hołownia
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Opinia w sprawie stwierdzenia, czy poselski projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego (przedstawiciel wnioskodawców: poseł Tomasz Zimoch) jest projektem ustawy wykonującej prawo Unii Europejskiej w rozumieniu art. 95a regulaminu Sejmu

W art. 1 projektu proponuje się znowelizowanie ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego¹, dalej jako „k.p.k.”. Zgodnie z proponowanym art. 168a k.p.k. niedopuszczalne ma być przeprowadzanie i wykorzystanie dowodu uzyskanego za pomocą czynu zabronionego, o którym mowa w art. 1 § 1 Kodeksu karnego². Uchylony ma zostać art. 168b k.p.k.³. Ponadto zgodnie ze zmienianym art. 237a k.p.k. wykorzystanie w postępowaniu karnym w określonych sytuacjach dowodów popełnienia przestępstwa, innego niż objęte zarządzeniem kontroli, będzie wymagało uzyskania zgody sądu.

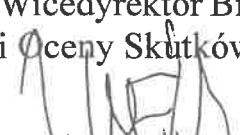
Projekt nie zawiera przepisów mających na celu wykonanie prawa UE.

Poselski projekt ustawy **nie jest projektem ustawy wykonującej prawo Unii Europejskiej** w rozumieniu art. 95a regulaminu Sejmu.

Autor:

Tomasz Jaroszyński
naczelnik wydziału
w Biurze Ekspertyz
i Oceny Skutków Regulacji

Akceptował:
Wicedyrektor Biura Ekspertyz
i Oceny Skutków Regulacji

Ziemowit Cieślak

¹ Dz. U. z 2024 r. poz. 37, ze zm.

² Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. z 2024 r. poz. 17).

³ Przepis ten stanowi: „Jeżeli w wyniku kontroli operacyjnej zarządzonej na wniosek uprawnionego organu na podstawie przepisów szczególnych uzyskano dowód popełnienia przez osobę, wobec której kontrola operacyjna była stosowana, innego przestępstwa ściganego z urzędu lub przestępstwa skarbowego niż przestępstwo objęte zarządzeniem kontroli operacyjnej lub przestępstwa ściganego z urzędu lub przestępstwa skarbowego popełnionego przez inną osobę niż objętą zarządzeniem kontroli operacyjnej, prokurator podejmuje decyzję w przedmiocie wykorzystania tego dowodu w postępowaniu karnym”.